

Het beloofde land, de lotgevallen van de vrije mannen van Frimangron

dr. Henk Muntjewerff

Iedereen kent wel de stadswijk Frimangron in Paramaribo als vestigingsplaats van vrijgemaakte slaven. Maar wie die vrije mensen waren, hoe ze heetten, wat voor werk ze deden en waarom ze zich daar vestigden, blijft in historische studies meestal onderbelicht.¹ Grondig bronnenonderzoek in de digitale archieven over Suriname heeft veel materiaal aan het licht gebracht om die vragen te kunnen beantwoorden. Ruim 300 soldaten van het Vrije Corps werd in 1772 een stuk land beloofd. Dit is hun verhaal.

Een Nieuwe Uitleg

Wie midden achttiende eeuw Paramaribo in zuidelijke richting verliet, passeerde eerst de Steenbakkersgracht, die de stadsgrens vormde. Vervolgens konden, via paden over de Savanne gaande, de plantages bereikt worden. Aan weerszijden van het Pad van Wanica lagen buitengronden, landgoederen met een landhuis. De Zwitserse planters Jaques Roux (1712-1780) en François Louis Chaillet (1724-1770) kregen op 16 mei 1759 van de gouverneur een niet uitgegeven stuk land aan het Pad van Wanica, strekkende tot aan de rivier, in allodiaal eigendom.² Roux noemde deze buitengrond 'Boniface'.³ Hij had er een woonhuis met pleziertuin, weiden met een kleine veestapel van koeien, schapen, geiten, kalkoenen, eenden en kippen, alsmede viswater en een jachtveld. Verder was er genoeg hakhout voor de keuken in zijn stadswoning.⁴

Binnen de stadsgrenzen lagen op dat moment nog de *gemene weide*, waar inwoners hun paarden, koeien en schapen konden laten grazen, en de *Landsgrond*, een vestigingsplaats voor 's Lands slaven. De opzichter van de gemene weide en de directeur van de Landsgrond droegen samen zorg voor de openbare werken in de stad. Eind 1768 verkocht Roux zijn buitengrond aan het Land en begin 1769 kon de naastgelegen buitengrond van Andries Harder worden aangekocht. De gemene weide kon nu worden vergroot met 395 akkers tot aan de Limesgracht. Aan de rivierzijde zou een sloopstimmerwerf worden aangelegd, de *Pontewerf*, terwijl de pleziertuin met woonhuis van Roux een functie kreeg als nieuwe Landsgrond. In 1771 was de nieuwe *Landsgrond*

genaamd Boniface gereed. De aanleg van een stenen brug van de Saramaccastraat over de Drambrandersgracht naar de Pontewerf was nog in volle gang toen in 1772 de voormalige buitengrond bestemd werd als Nieuwe Uitleg voor de erven van 's Lands Vrije Corps.⁵

In minder dan een kwart eeuw zou het uitzicht sterk veranderen. Het Pad van Wanica tot aan de Domineeskreek, bij de Poelephantbrug, werd Wanicastraat en de buitengronden maakten plaats voor de stadsuitleg van gouverneur Nepveu. De Limesgracht vormde de scheidslijn met de buitengrond Kweeklust van Johan Daniel Limes.⁶

's Lands Vrije Corps

Op het eind van de grote regentijd in 1772 werd in grote haast een vrijkorps uit de grond gestampt van 'vrije te maakene slaaven'. De vrijwilligers bij het korps, dat niet bij de geregelde troepen werd ingedeeld en niet onder de krijgsraad viel, werden wel als soldaten erkend. Met veel ceremonieel ontving deze eerste lichterij van 's Lands Vrije Corps op fort Nieuw Amsterdam hun vrijbrief uit handen van gouverneur Jan Nepveu (1719-1779). Na keuring, prisatie en inzwering vertrokken ze direct met hun marsorders om de strijd aan te gaan met de binnenlandse vijand, de marrons. De soldaten gingen een dienstverband aan voor het leven. Naast uitrusting, provisies en medische zorg ontvingen ze f 9,- als maandloon.⁸

De nu vrije mannen hadden waarschijnlijk al wel enige gevechtservaring, want alle gezonde mannen, onvrijen en vrijen gelijk, moesten een bijdrage leve-

>>

ren aan de binnenlandse veiligheid. Het eerste jaar zag het hoogste aantal gesneuvelden in het bestaan van het Vrije Corps. Een gebrekkige commando-structuur was daar mede debet aan. Vanaf 1774 verbeterde dat met verscheidene 'conducteurs' of opperhoofden, die het bevel voerden over 'kapiteins' of hoofden, die ieder negen 'gemene' of gewone soldaten onder zich hadden. Pas met de komst van J.F. Friderici (1751-1812) als chef in 1781 was de organisatie compleet.¹⁰

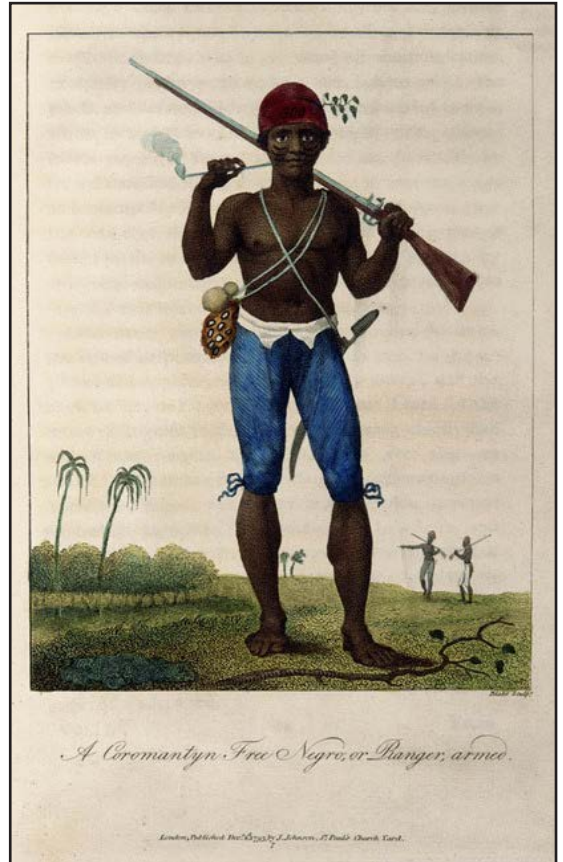
Vanaf de droge tijd in 1772 bestond de uitrusting van de soldaten van het Vrije Corps uit een blauwe duffelse rok, een goed schietgeweer, een houwer, een blauwe jachtzak van zeildoek met wit nummer en een rode muts met klep waarop ieders nummer in het zwart stond. Naar dat hoofddekseel werden ze *Redi Musu* genoemd.¹¹ De muts was rood opdat de mannen in het bos goed te zien waren en niet verward zouden worden met de marrons. In 1777 kregen de soldaten een nieuw hoofddekseel: een zwart lederen muts met daarop een koperen plaatje met de letters VC.¹²

De vrijman en zijn ambacht

Voor 1828 was het niet gebruikelijk bij een manumissie dat de vrijman een nieuwe voornaam aannam en een achternaam kreeg. Dit was evenzo bij het Vrije Corps, iedereen behield zijn voornaam. Een geboortedatum of zelfs maar de leeftijd van de soldaten is daarbij niet vastgelegd; de gemiddelde leeftijd zal 25 jaar zijn geweest. In de administratie van het Corps stond naast die voornaam eveneens de plantage of particulier vermeld waarvan hij gekocht was. Dat had een praktisch nut, zolang de aankoop nog gebaseerd was op obligaties aan de planters; pas door een geldlening van de Stad Amsterdam in 1774 konden die obligaties worden uitbetaald.¹³

Veel soldaten van de eerste lichtung waren ambachtslieden, daar waren ze speciaal op uitgekozen, zodat ze als genietroepen konden worden ingezet. De 145 veldwerkers waren ieder gewaardeerd tussen de f700,- en f1.050,-. Terwijl voor de 172 ambachtslieden f1.065,- (leerling) tot wel f3.500,- (bekwaam) door het Land betaald moest worden.

Buiten diensttijd, wanneer ze voor een langere periode op verlof waren, mochten de soldaten hun ambacht uitoefenen. Dat had vooral voor de timmer-

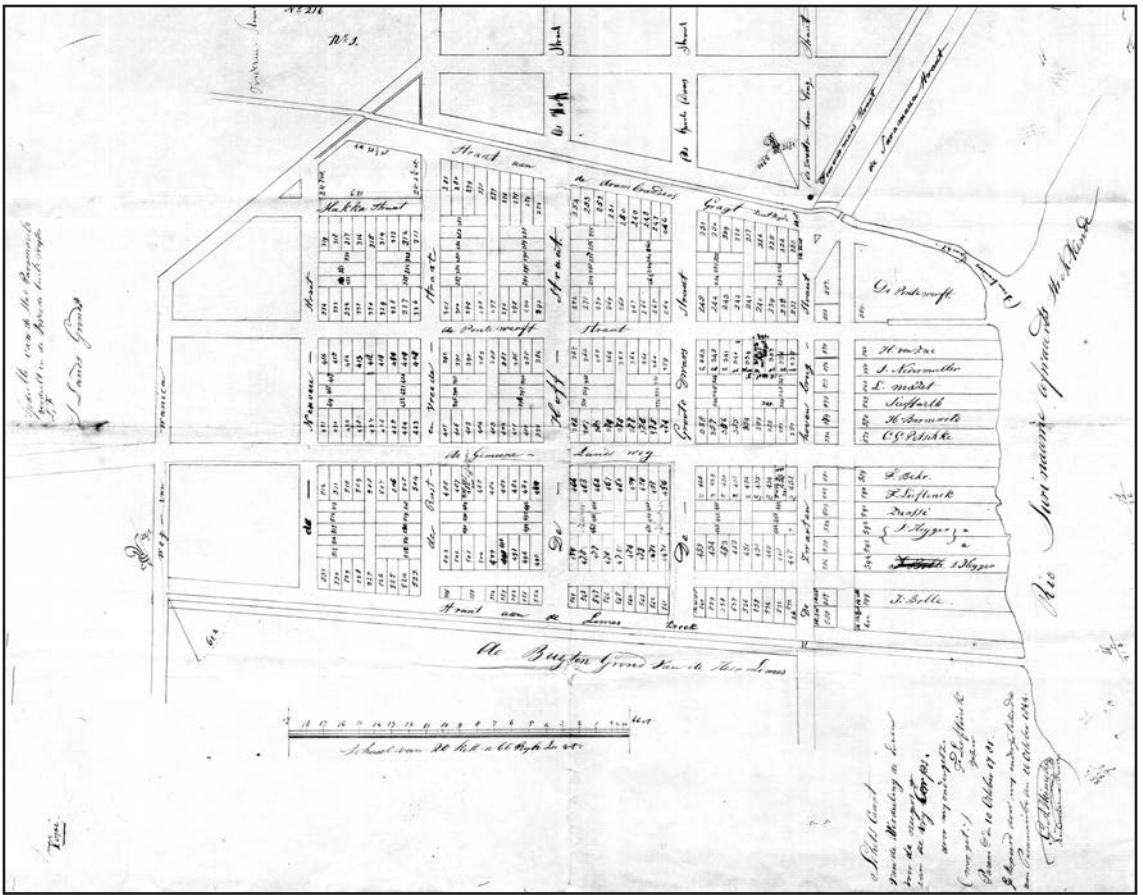

• Een soldaat van het Vrije Corps (gravure van William Blake naar een tekening van John Gabriel Stedman, in *Narrative of a Five Years Expedition*, London, 1796)

lieden onder hen een gunstig effect, omdat er in de stad Paramaribo veel nieuwe huizen bijkwamen.

Wan pikin gron

Een van de voordelen die alleen voor de eerste lichtung van het Vrije Corps was weggelegd, was de belofte van een kostgrondje, zowel tot onderhoud als verblijf. Dat gebeurde niet uit vrijgevigheid, maar uit angst voor onrust op de plantages wanneer daar vrijen en onvrijen naast elkaar zouden leven. Toen na een paar maanden bleek dat de vrijgemaakten buiten diensttijd toch liever bij vrouw en kinderen op de plantage verbleven, werd dit alsnog geregeld. De angst voor onrust op de plantages had plaats

• Schetskaart voor de verdeling van de erven voor het Vrije Corps in 1781 (Paramaribo 1781-10-10-01, Lief tinck wijk F archief 317, collectie Philip Dikland, grondbrieven en kaarten, www.suriname-heritage-guide.com)

gemaakt voor zorgen over de inzetbaarheid van het Vrije Corps.¹⁴

“Graman sa hakkici na dem Heeren voe Societeijt gram masara voe dici Condree, voe iber wan voe hoen van pici gron na Sabana passi, daa pee hoen kan libi, meki hosso, en plandi ini sandi dici hoen wani”.¹⁵ Vrij vertaald: ‘De gouverneur zal, aan de directeuren van de Sociëteit van Suriname, eigenaren van dit Land, voor ieder van jullie een stukje grond vragen aan het Pad van Wanica, waar jullie kunnen leven, een huis bouwen en alles planten wat jullie willen.’ De goedkeuring of approbatie kwam er in 1773, de verkrijgers van de erven hoefden dat niet zelf aan te vragen, zoals gebruikelijk was.¹⁶ Van de administratie van het Vrije Corps, die bij de gouvernements-secretaris berustte, zijn alleen de kaarten van de erven bewaard gebleven.¹⁷

Verloting van de erven

De aanleg van de erven, alle 44 voet breed en tenminste 2 ketting diep = 573 m2 groot, had heel

wat voeten in de aarde.¹⁸ Eind 1772 was de grond bouwrijp gemaakt en kon landmeter F. Lief tinck beginnen met het afsteken der straten en het verdel en der erven. Begonnen werd met de aanleg van de Gemeenlandsweg, van Saramaccastraat naar de nieuwe Landsgrond. Pas eind 1773 was men zover dat de bouwblokken en erven met witte palen waren aangegeven en de erven op basis van een kaart met perceelindeling konden worden verloot onder de vrije mannen. Er was nu haast bij, zodat ieder zijn eigen erf kon cultiveren en schoonhouden, want het voortdurend opkomende onkruid zou de erven snel in kapoeweri doen veranderen. Op 12 december 1773 vond te Paramaribo de verloting van de 300 erven plaats onder de mannen van het Vrije Corps.¹⁹

Maar vervolgens bleef het lang stil rond de erven. Het feit dat geen van de vrije mannen kon lezen of schrijven of de Nederlandse taal machtig was, zal zeker hebben meegespeeld. Uiteindelijk vroegen in 1777 de soldaten zelf welk erf hun eigenlijk was toegewezen. Het bleek dat ze bij de landmeter Lief-

>>

tinck moesten wezen, die dan een kaart van het erf zou maken tegen betaling van f 10,-. Dat was veel geld voor de soldaten, volgens de boekhouder van het Vrije Corps, die opkwam voor hun belangen.²⁰ Het onttaarde in een machtsstrijd tussen Hof en landmeter, de prijs werd verlaagd naar f 2,50, om uiteindelijk in september 1781 te eindigen in volledige betaling van de kosten door het Land. Het oogmerk om de vrije mannen een verblijf in Paramaribo te bezorgen stond daarbij voorop.²¹

Het erf wordt overerfbaar

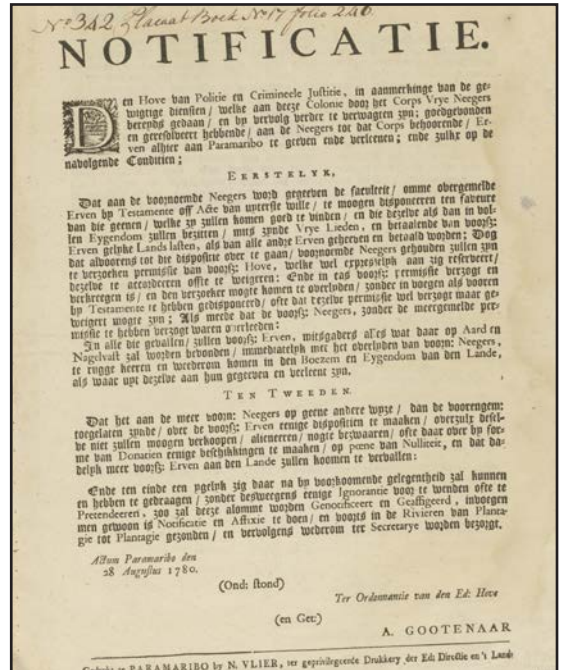
De discussie om een kaart voor elk erf te maken, bracht nog wat anders aan het licht. Hoe kon het erf worden overgedragen bij het ontbreken van een warrant of grondbrief? Op 28 augustus 1780 viel de beslissing dat iedere nog levende soldaat een giftbrief zou krijgen van zijn erf. Bij overlijden van de vrijman kon het erf nu worden geërfd door de erfgenamen. Alleen vrije lieden kwamen in aanmerking als erfgenaam. Bij leven moest de soldaat dan wel eerst een rekest bij het Hof van Politie indienen voor toestemming en vervolgens een testament opmaken bij de gezworen klerk of notaris. Wanneer niet aan één van deze voorwaarden was voldaan, verviel het erf weer 'in de boezem van het Land'.²²

Omdat al veel soldaten waren gesneuveld, bleef een derde van de erven onuitgegeven: het zorgde voor weidegrond ten zuiden van de Gemenelandsweg. Bij de Drambrandersgracht was plaats voor een begraafplaats van de Evangelische Broeder Gemeente.²³ Ruim negen maanden was landmeter Lief tinck druk bezig met het vervaardigen van de kaarten, zodat 215 giftbrieven konden worden uitgereikt op 15 oktober 1781. Een nieuwe generale kaart kwam op 31 oktober 1781 gereed, tezamen met de approbatie van de gouverneur.²⁴

Het erf was nu overerfbaar, maar niet bij leven overdraagbaar. In ruil voor die beperking hoefde de vrijman, volgens het reglement op het Vrije Corps, geen belasting te betalen en was hij als soldaat vrijgesteld van hoofdgeld. Verzoeken om verkoop van het erf door een vrijman werden steeds resoluut van de hand gewezen.

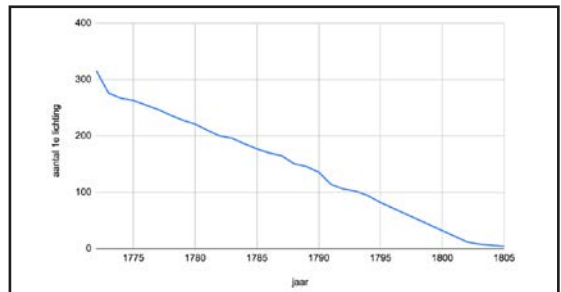
Verloop van het Vrije Corps

Over de krijgsverrichtingen van het Vrije Corps werd door de conducteurs uitgebreid gerapporteerd aan

• Giftbrief 1781 (NL-HaNA_1.05.10.02_224_0321)

Gouverneur en Raden. Vooral de Generale staat van 1780 was bedoeld om een beeld te krijgen van de conditie van alle individuele soldaten. Met de komst van Friderici als chef van het Vrije Corps ontving het Hof van Politie vier maal per jaar een generale staat gedurende de periode 1782-1794. Hierdoor hebben we een goed beeld van het verloop onder de soldaten van de eerste lichter. In onderstaande grafiek is het aantal soldaten aan het begin van ieder jaar aanwezig weergegeven.

Grafiek 1: Sterkte eerste lichter van het Vrije Corps, 1772-1805.

In 1799 hing het voortbestaan van het Vrije Corps aan een zijden draadje: de Britse commandant wilde het eigenlijk opheffen. Doordat Friderici, nu als gouverneur, bedong dat het Land de kosten van zijn Corps zou blijven dragen, mocht het vrijkorps onder de naam *Royal Black Chasseurs* of Zwarte Jagers voortbestaan. Een zelfde regeling werd getroffen voor het in 1786 opgerichte Corps Jagers, dat in het Engels *Royal White Chasseurs* ging heten. Tegelijkertijd werd de soldij en monstering van zwart en wit gelijk gesteld door het Britse bestuur van Suriname.²⁵

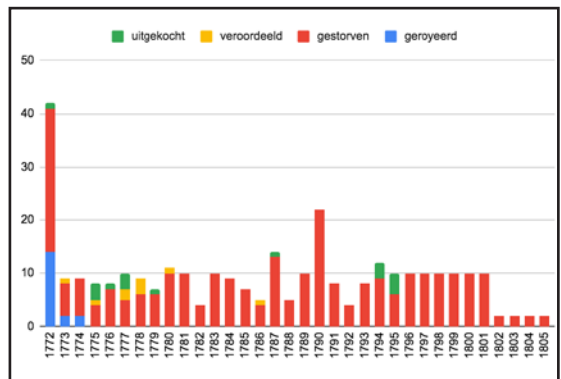
Ondertussen rommelde het behoorlijk in het Vrije Corps, in 1804 was de discipline ver te zoeken en de boekhouding vertoonde onregelmatigheden. Door het benoemen van een nieuwe 'eerste officier' en het overhevelen van de soldijbetalingen naar de controleur-generaal hoopte men het tij te keren.²⁶ De rebellie onder de soldaten van het Vrije Corps vond zijn hoogtepunt in 1805; dat ze niet konden worden berecht door de krijgsraad deed ze uiteindelijk de das om.²⁷ Onder het Britse bestuur transformeerde het 'Coloniale Corps zoo Witte als vrije Zwarte Jaegers' in het *Coloniale Corps Jagers*, dat een normale militaire eenheid voor patrouilles en commando's was.²⁸

Wat in grafiek 1 niet tot uitdrukking komt, is de beschikbaarheid van de mannen. Velen raakten tijdens de strijd geblesseerd en waren dan voor korte of lange tijd niet volledig inzetbaar. Een tiental was besmet 'met de boasie', ze hadden lepra, en mochten dan met verlof naar de plantage of Paramaribo gaan. Voor de ouderen, alsmede twee die blind waren geworden en één met vallende ziekte, gold dat ze nog op hun post konden blijven werken. Daarnaast zorgde een groep van dertig 'malinkers'²⁹ er voor dat in 1787 nog maar een derde van de oorspronkelijke 300 man actief aan patrouilles en commando's deel kon nemen. Een andere groep van zo'n veertig man stond bekend als 'besoep', 'suyper' of 'praatjesmaker', maar dat belette hen niet om hun taken goed uit te voeren. In 1799 resteerden van de eerste lichting of 'spel' nog slechts 42 soldaten: 'Dit spel is oud en gebrekkelijk en kan weinig tot dienst meer gebruykt worden'.³⁰ Gaandeweg het bestaan van het Vrije Corps verbeterde de medische zorg, zodat op iedere post een chirurgijn aanwezig was. Voor specialistische zorg ging men naar de dokter in het militaire hospitaal in Paramaribo.

Dienstverlaters

In principe diende de vrijman levenslang in het Vrije Corps, maar daarop waren uitzonderingen. Wie zich als soldaat bewezen had, maar door ziekte of verwondingen niet langer 100% inzetbaar was, én in staat zijn aankoopsom te betalen, kon zich uitkopen. Tenminste 17 mannen wisten zich zo vrij te kopen. Voor het betalen van het ontslag werd een afbetalingsregeling getroffen, doorgaans kon de som in termijnen binnen drie jaar betaald worden. Wie nalatig bleef, moest terug in dienst komen.³¹

Op voorstel van Friderici was het vanaf 1793 voor oude soldaten mogelijk zich uit te kopen tegen een gereduceerd tarief. De gouverneur werd belast met de uitvoering, waarvan verder geen archiefmateriaal bewaard is gebleven.³² De ouden van dagen kwamen dan niet langer ten koste van het Vrije Corps en waren voortaan voor hun onderhoud afhankelijk van de uitoefening van een ambacht of steun van familie.

Grafiek 2: Uitval eerste lichting van het Vrije Corps, 1772-1805.

Zorgen voor de nabestaanden

De voorwaarden voor overdracht van het erf bleken voor veel soldaten onduidelijk of onmogelijk om aan te voldoen.³³ Van de 215 soldaten die een giftbrief hadden ontvangen dienden 70 een rekest in voor overdracht van het erf, maar slechts 49 vrijmannen lieten het benodigde testament opstellen. Wanneer eenmaal een erf in handen van de erfgenamen was gekomen, kregen zij het volledige eigendomsrecht. Het erf kon nu bij leven verkocht worden. Van een tiental erven kon een direct verband tussen de vrijman uit 1781 en de eigenaar in 1837 worden vast- >>

gesteld. Het beleid versoepelde na 1800, een rekest was voortaan voldoende om het eigendomsrecht te verkrijgen, zodat van 54 vrije mannen een erfopvolger bekend is.

Voor de gewezen veldwerkers onder de soldaten hadden het nakijken, zij moesten in 1780 zelfs om een voorschot op hun gage vragen om rond te kunnen komen. Zij zullen veelal zelf hun erf in cultuur hebben gebracht en er een pinahut op hebben gezet, maar na hun overlijden overgroeide het erf met onkruid.

Metten met twee maten

De Europese conducteurs van het Vrije Corps werden ook bedacht met een erf, een dubbel erf wel te verstaan. Ze kregen dat in 1775 direct in eigendom en konden het erf dus vrij verkopen. Ondanks de wens van opperhoofd C.G. Mangold om een erf tussen zijn mensen te mogen hebben, werden de erven voor de conducteurs aan de rand van de wijk gesitueerd in de Zwartenhovenbrugstraat en aan de Limesgracht.³⁵ Gedurende de periode 1816-1836 werden deze erven niet gezien als te behoren tot de Vrijmansgrond en waren ze apart genummerd.

Wie hier ook een dubbel erf kreeg, was de vrije Quassie van Timotibo (1690-1787), die in 1776 aan het Land vraagt om een klein woonhuis op zijn erf aan de Zwartenhovenbrugstraat te zetten voor zijn verblijf in Paramaribo. Voor Quassie was geen moeite teveel.³⁶ Na zijn dood verviel het perceel aan het Land en werd het verkocht.³⁷

Vrijmansgrond, Wijk F

De naam Vrijmansgrond kwam in zwang vanaf 1800 en betekent letterlijk grond voor de vrije man.³⁸ De verwijzing naar de 'Nieuwe Uitleg voor 's Lands Vrije Corps' verdween geheel, want vrijwel niemand die een erf bezat, was nog bij het Vrije Corps in dienst. Grond is enkelvoud omdat het verwijst naar de voormalige buitengrond, niet naar de afzonderlijke erven. Het is een officiële naam, die in de volksmond als *Frimangron* bekend stond.

Bij aanvang van de 19e eeuw begon het Land met de verpachting van de vrijgefallen percelen. Doordat de boekhouding daarvan gebrekkig was, is onbekend om hoeveel erven dat precies ging. Een rekest aan de gouverneur was meestal voldoende om de beschik-

king over een erf te krijgen. Tevens kon nu een erf in allodiaal eigendom worden verkregen. Omdat de erven in Vrijmansgrond nog steeds belastingvrij waren, werd het nu ook wel 'de Vrije Colonie' genoemd.⁴⁰ Voor de begraafplaats Maria's Rust kwam in 1819 vrijwel het gehele bouwblok tussen Nepveustraat en Rust en Vredestraat beschikbaar.⁴¹

Pas met de installatie van het gemeentebestuur in 1828 kregen de dan ongeveer 100 huizen op Vrijmansgrond een huisnummer. De nu binnen de stadsgrenzen gelegen grond staat in het huurwaarderegister van 1830-1832 bekend als wijk D. Na een nieuwe wijkindeling staan alle 214 erven van Vrijmansgrond in het huurwaarderegister van 1837 onder wijk F. Van honderd erven was de eigenaar onbekend, of het perceel was onbebouwd, dat wil zeggen het was een tuin, men sprak zelfs van verwilderde tuinen. De wijk had het grootste oppervlak maar het laagste aantal inwoners van Paramaribo.⁴²

Frimangron, Wijk F

Vanaf het midden van de negentiende eeuw raakte de naam Frimangron ook officieel ingeburgerd. De weide of braakliggende grond ten zuiden van de Gemeenlandsweg werd sinds 1850 herverkaveld voor woningbouw. Toen in 1884 de wijk van een nieuwe huisnummering werd voorzien, stond op ieder erf een huis.⁴³

Een van die huizen staat op de hoek van de Pontewerfstraat en de Hofstraat, wijk F, nummer 176, een erf gepacht door R.A.F.P. Dulder (1832-1901). Zijn dochter Judith J. Dulder (1867-1932) had sinds 1889 een relatie met Adolf D. de Kom (1863-1937), hun zoon Anton de Kom (1898-1945) werd er geboren. Anton de Kom is katholiek gedoopt in de St. Bonifatiuskerk aan de Wanicastraat, die op de plaats van het voormalige landhuis Boniface staat. De vader van Anton was een kleine boer, met tuinbouwgrond buiten Paramaribo; op dat moment lagen de tuinen niet meer in Frimangron. De Pontewerfstraat heet sinds 1981 de Anton de Komstraat.⁴⁴

Vrijheid is een relatief begrip

Niet langer geknecht, met een gratis vrijbrief uit 1772 en een gratis grondbrief uit 1781, zag de toekomst voor de soldaten van het Vrije Corps er desondanks weinig rooskleurig uit. Velen kwamen om in de strijd en aan de levenslange dienstplicht wisten

© Jan van den Noort, Rotterdam 2021

De nieuwe wijken van Paramaribo in 1837

water	nieuwe uitleg voor 's Lands Vrije Corps, 1772: Vrijmansgrond	1. woonhuis Boniface, met tuin
land	uitgegeven erven Vrije Corps, 1781	2. Domineebrug
nieuwe uitleg, 1769	vh buitengrond R. Fernandes: Kauknie	3. Werbrug
nieuwe uitleg, 1800: Kauknie	vh buitengrond J. Roux: Frimangron	4. Commissarisstraat
tuinen A. Ledesma e.o.	vh buitengrond A. Harder	† Kerkhof Maria's Rust
	vh buitengrond J.D. Limes	

• De nieuwe wijken van Paramaribo in 1837, met o.a. daarin getekend de voorafgaande uitgiffen van gronden. Cartograaf: Jan van den Noort, 2021

>>

maar weinigen zich te onttrekken. Zodoende slaagde slechts een klein aantal van de ruim 300 soldaten erin daadwerkelijk een eigen bestaan op te bouwen. De meesten betaalden de vrijheid met hun leven, zonder voor familie iets te kunnen nalaten.

Stamboomonderzoek

Tot dusver hebben we het groepsgewijs over de vrije mannen gehad, maar de genealoog wil weten hoe het verging met het familielid dat bij het Vrije Corps in dienst was en wat er met zijn erf is gebeurd.

Op basis van de verschillende generale staten van het Vrije Corps zijn alle ruim 300 personen geïdentificeerd die de eerste lichte van het Vrije Corps vormden én recht hadden op een erf. Op basis van de generale staat uit 1779 kon een overzicht van de in 1772 uitgegeven en toegewezen erven gemaakt worden. Dankzij het door Philip Dikland verzamelde kaartmateriaal kon worden achterhaald wie daadwerkelijk welk erf had gekregen in 1781. Met behulp van de huurwaarderegistratie en de wijkregisters, alsmede de vermeldingen van pacht en transport in de Surinaamsche Courant zijn de erven door mij zoveel als mogelijk gevolgd tot in ieder geval 1884. Samen met John Sang-Ajang is een overzichtstabel gemaakt van de ingediende rekestes en de opgemaakte testamenten, voor zover wij die hebben teruggevonden.

Dit alles heeft geleid tot het opstellen van drie tabellen:

1. tabel personen Frimangron:
 - a. overzicht, b. bronnen
2. tabel erven Frimangron:
 - a. overzicht, b. bronnen
3. tabel rekestes en testamenten Frimangron.

Deze tabellen zullen op AlleSurinamers.org, de bronnenwebsite van de Stichting voor Surinaamse Genealogie, voor onderzoek beschikbaar gesteld worden.

Persoonlijke verhalen

Samen met John Sang-Ajang zijn de lotgevallen van vijftien vrije mannen uitgezocht en hieronder opgetekend.

1. Harlequin van Enkhuizen (muts no.87), erf no.339, Pontewerfstraat (OW D.35) NW F.96, vanaf 1885 NW F.198, BR 11.

Harlequin was timmerman en groeide op in Parama-

ribo in een huishouding met 16 mannen en 24 vrouwen, met aan het hoofd de eigenaresse Sara Lemmers, de weduwe van Nicolaas van Enkhuizen.⁴⁵ Na het overlijden van de weduwe op 16 februari 1775 kregen de ouders en zusters van Harlequin van Enkhuizen hun vrijdom geschonken door de weduwe. Eind 1786 wist de soldaat Harlequin van de weduwe van Enkhuizen zich uit te kopen uit het Vrije Corps door betaling direct van f 1.000,- en f 400,- over een jaar. Hij begon ziekelijk te worden. Het vrijwillige vertrek van de niet meer optimaal functionerende soldaat Harlequin bood de mogelijkheid tot verversing en uitbreiding van het Corps.⁴⁶ In 1807 is hij nog steeds ziek en toen in 1817 voor de derde maal zijn testament werd opgemaakt was hij blind. Harlequin van Enkhuizen overleed ergens tussen 1817 en 1827. Vader Dosoe van Enkhuizen was timmerman en verwerfde een huis in de Prinsenstraat, dat Harlequin in 1785 erfde en dat in 1818 verkocht werd. Zus Maria van Enkhuizen had een huis in de Hoogestraat, dat ze in 1807 naliet aan Harlequin en waar zijn dochter en kleinkind in gingen wonen. Daarnaast had hij nog een huis in de Grote Dwarsstraat in wijk E.⁴⁷

In zijn eerste testament uit 1786 werd zijn zus Maria van Enkhuizen genoemd als erfgenaam van het vrijmanserf.⁴⁸ In 1807 kwam Maria te overlijden.⁴⁹ Harlequin benoemde toen zijn vrouw America van P.W. Spillenaar tot erfgenaam.⁵⁰ Tien jaar later herzag hij zijn testament ten gunste van zijn pasgeboren kleinkind Gertrude Wilhelmina Johanna Jacoba Josina Yvel, het kind van Augustina van Spillenaar.⁵¹ Gedurende de periode 1830-1847 werd het huis in de Pontewerfstraat echter bewoond door Carolina Margaretha van Ferrier, geboren circa 1800. Zij betaalde ook de huurwaarde.⁵² Uiteindelijk vond in 1867 het transport plaats van Pontewerfstraat F.97 aan E. Gunning door Charles Rens, 'als in huwelijk hebbende G.W.J.J.J. IJvel, zich schrijvende G.J.W. IJvel, erfgename van wijlen H. van Enkhuijsen'.⁵³

2. Avantage van Goed Accoord (muts no.24), erf no.234, Grote Dwarsstraat (D.44) F.202

Hij was een compassiman, een gids. Avantage van plantage Goed Accoord was net als zijn broer Valentijn kapitein in het Vrije Corps. Zo kon het dus zijn dat Stedman het had over de zorgzame broers Avantage en Valentijn, zonder dat hij wist van welke plantage ze afkomstig waren.⁵⁴ In 1780 raakte Avantage zwaargewond en was later 'van weinig dienst'. Avantage kon zich in oktober 1794 uitkopen. Hij

overleed op 29 mei 1798.⁵⁵

In zijn testament uit 1792 benoemde hij de vrije negerin Badoe van Leijnsner als erfgenaam van het erf. Was zij identiek aan Adoe van Moron? In de jaren dertig van de negentiende eeuw was het erf eigendom van Adjuba van Adoe van Moron, die er ook enige tijd woonde. Adjuba van Adoe van Moron, geboren 1760, overleed op 30 maart 1840.⁵⁶ In 1842 vond het transport plaats van het huis en erf uit de desolate boedel A. van A. van Moron aan Christina Johanna Louisa Simon, voor haar kinderen Hendrikzoon.

3. Valentijn van Goed Accoord (muts no.20), erf no.396, Hofstraat F.48

Hij was een timmerman en kapitein in het Vrije Corps. Valentijn van plantage Goed Accoord zou volgens Stedman zijn gesneuveld. Doch Valentijn, geboren in 1733, overleed op 6 augustus 1813 op 80 jarige leeftijd.⁵⁷

In zijn eerste testament kreeg de vrije negerin Abena van Claasen, of haar kinderen, het erf. Maar in 1809 liet hij het erf na aan de vrije Jaba van Nedermuller. De vrije Jaba van Lidemuller geboren 1763 - overleed op 4 juni 1823.⁵⁸ Daarna verviel het onbebouwde erf aan het Land en in 1837 stond er 'een pinahut door een bosneger bewoond'.

4. Quassie van de weduwe Lefranc (muts no.283), erf no.238, Pontewerfstraat (D.28) F.210

De soldaat Quassie van de weduwe Le Franc raakte geblesseerd in 1772 en werd in 1780 omschreven als 'een zuiper, doch bekwaam voor alles'. Ondanks een breuk in 1789 bleef hij tot tenminste 1799 in actieve dienst.

In zijn testament uit 1794 benoemde hij de vrije Theodorus Jan Cordova Preeger en Mariana Theodora Preeger, kinderen van de vrije negerin Mimie, of hun kinderen tot erfgenaam.

In 1809 was Maria Cordova Preeger ziek en maakte ze haar testament op. Vrijdom voor Tootje en haar dochter Maria, en ze kregen haar aandeel in het erf. Verder was haar broer erfgenaam.⁵⁹ Maar in het testament van 1813 van M.C. Preeger was haar broer F.J.C. Preeger universeel erfgenaam.⁶⁰ Marianna Cordova Preger, geboren 30 juli 1782, overleed op 5 november 1823.⁶¹

Vanaf tenminste 1830 was het huis en erf eigendom van Wilhelmina van Preger, die er ook woonde. Wilhelmina van Marianna Cordova Preger, geboren in

• **Plattegrond van de stad Paramaribo in het jaar 1804, door A.H. Hiemcke, met daarin later in grijs aangegeven het deel van de stad dat in de grote stadsbrand van 1821 verwoest is**

1795, overleed op 8 augustus 1865.⁶²

5. Jan Baas van de Eendragt (muts no.18), erf no.296, Pontewerfstraat (D.91) F.172

Hij was timmerman. Jan Baas van plantage de Eendragt in Perica kreeg de kinderziekte (pokken) en overleed in december 1789.

In zijn testament uit 1784 staat de vrije Kaatje van Wijne als erfgenaam.⁶³ In 1831 werd het huis bewoond door Catharina Johanna van Weijne, 61 jaar, met zoon. Het huis en erf waren toen echter eigendom van de inwonende schrijver Jan Laurens Lobry (Laubry). Jan Laurens Lobrie, geboren in 1792, overleed op 21 januari 1838.⁶⁴

6. Primo van Alderat (muts no.271), erf no.354, Gemelandsweg (D.18) F.28

Hij had vallende ziekte (epilepsie). Primo van plantage Alderat en Bodenbug voldeed desondanks goed als soldaat op post. Hij overleed in augustus 1790, nadat hij per testament het erf had nagelaten aan de vrije Jacoba Cecilia Mentua.⁶⁵

Jacoba Cecilia Mentua, geboren in 1733, overleed op 8 januari 1828, oud 95 jaar.⁶⁶ Haar boedel verviel aan de Weeskamer. In 1837 werd het erf bewoond door de familie Chocolaad.

7. Jackie van d'Acosta (159), erf no.365, Pontewerfstraat (D.72) F.86

De soldaat Jackie van B.H. Da Costa was in 1772

>>>

geblesseerd geraakt, maar in 1780 nog 'goed voor alles'. Hij bleef tot tenminste 1799 in actieve dienst. Jackie overleed op 21 april 1808.⁶⁷

In zijn testament uit 1792 benoemde hij de vrije negerin Adjuba van David Fereyra of hare kinderen tot zijn erfgenaam.⁶⁸ In het huis ging Adjuba zelf wonen, totdat ze een huis kon kopen in de Saramaccastraat en haar dochter Jansie de hoofdbewoner werd van het vrijmanserf.⁶⁹ In 1853 vond het transport plaats door Adjuba van Fereijra, 'erfgename van wijlen Jakkie van Da Costa' van Pontewerfstraat (D.70) F.86a aan Isabella Destrede.

8. Pietje van Reijnsdorp (muts no.248), erf no.410, Pontewerfstraat (D.110) F.73

Pietje van plantage Reijnsdorp was een goed soldaat, die overleed op 13 juli 1794.⁷⁰

In zijn testament uit 1784 benoemde hij Levina Henrietta Lijnslager als erfgenaam, naast levenslange bewoning van het erf voor de negerin Margo van de weduwe Salomon Lijnslager.⁷¹

Hendrietta Levina Lijnslager, geboren in 1752, overleed op 17 juni 1830, oud 78 jaar.⁷² De boedel verviel aan de weeskamer. In 1831-1832 woonde Portia Lijnslager op het erf en in 1837 was het eigendom van Christina Lijnslager.⁷³

9. Pasop van Zeldenrust (muts no.102), erf no.345, Grote Dwarsstraat (D.55) F.33

Hij was een veldwerker en een goede soldaat. Pasop van plantage Zeldenrust was in 1800 nog steeds in actieve dienst van het Vrije Corps. Hij wilde toen zijn bloot erf bij leven overgeven aan H.J.J. Bramm, maar kreeg daarvoor in eerste instantie geen toestemming.⁷⁴ In 1801 kreeg Pasop alsnog toestemming en schonk in 1803 het erf aan Bramm, die het in hetzelfde jaar schonk aan de vrije Petronella van A.J. van Dahlen. Nadat Pasop in 1810 was overleden op plantage Zeldenrust, vroeg Petronella het Hof om het volledige eigendom, hetgeen haar werd toegestaan.⁷⁵ Petronella van A.J. van Dalen, geboren in 1779, overleed op 15 december 1832.⁷⁶ Zij liet het erf na aan haar zus Rosetta van Augustinus Johannis van Dahlen, die in 1836 overleed. In 1837 werd het erf uit haar boedel verkocht aan Beata van Knobbelsdorf.

10. Codjo van Mambre (muts no.150), erf no.352, Gemenelandsweg (D.21) F.26

Cojo van plantage Mambre had zijn perceel monde-

ling geschonken aan de vrije Toetoeba van Brandon, maar voor hij een testament kon maken overleed hij in 1795. Toetoeba overleed eveneens zonder testament na te laten. Haar zoon Samuel Mathias Brandenburg verzocht in 1815 aan het Hof om het perceel in eigendom te mogen bezitten, hetgeen werd toegestaan.⁷⁷ Hij was in 1837 eigenaar van het erf.

11. Coffy van Saphir (muts no.207), erf no.353, Gemenelandsweg (D.20) F.27

Hij was een goede soldaat. In 1784 werd vermeld dat hij 'de jas' heeft, framboesia. Ondanks zijn huidziekte was Coffy van plantage Saphir in 1805 nog steeds 'militerende onder 't Vrije Corps'. Hij liet toen zijn erf per testament na aan zijn zuster, de vrije Lucia van Steven de Graaff.⁷⁸

In 1828 was het erf van de boedel P.C. Roepel en in 1830 vond het transport plaats op Betje van Dido van Montel, die er ook ging wonen.⁷⁹ Betje van Dido van Montel, geboren in 1788, overleed op 31 mei 1836.⁸⁰ In 1837 was het erf in handen van haar dochter.

12. Jason Ongegund (muts no.209), erf no.350, Zwartenhovenbrugstraat (D.27) F.23

Hij was soldaat in het Vrije Corps en in 1780 omschreven als 'altoos malinker'. Jason van plantage Ongegund bleef tenminste tot en met 1799 in dienst. Hij overleed op 1 oktober 1819 zonder een testament na te laten.⁸¹

De visser Apollo van Wilhelmus Augustinus bezat en bewoonde het erf vanaf tenminste 1830 tot aan zijn overlijden in 1847. In 1848 vond door de boedel Apollo van Augustinus het transport plaats van het huis en erf aan E.C.A. Comvalius.

13. Ajax van Zoelen (muts no.196), erf no.378, Gemenelandsweg (D.9) F.42

Hij was in 1780 al oud en 'buiten staat om bos commandos te doen'. Toen Ajax van plantage Zoelen in 1800 een nieuw testament liet opmaken, was hij nog steeds in dienst van het Vrije Corps. De vrije Susanna van Ruhle was zijn erfgenaam.⁸² Susanna Ruhle, geboren in 1732, overleed op 29 juni 1830 op 98 jarige leeftijd.⁸³

De timmerman Etienne Boussard bezat en bewoonde het erf in 1837.

14. Jacob van Corisane (muts no.12), erf no.280, Drambrandersgracht F.122

Jacob van plantage Corisane was timmerman en een goed soldaat en tenminste tot eind 1799 in actieve dienst. In zijn testament uit 1805 verklaarde hij te zijn 'gemiliteerd hebbende onder 't Corps Swarte Jagers of Vrij Corps'.⁸⁴ Erfgenaam was zijn broer Nieuw Jaar van Joost van Nieuw Amsterdam, geboren in 1750, die overleed op 27 april 1833 op 80 jarige leeftijd.⁸⁵ De minuut van diens testament is bij de brand van 21 januari 1821 verloren gegaan.⁸⁶ Het blijft daardoor onduidelijk of Alida van Dido van Parisius, die in 1837 het erf bezat en bewoonde, zijn erfgenaam was.

15. *Abraham van L'Esperance (muts no.139), erf no.285, Rust en Vredestraat (D.107) F.164*

Hij raakte in 1772 geblesseerd, doch was als soldaat 'goed voor alles'. Abraham van plantage L' Esperance werd in 1791 kapitein in het Vrije Corps en diende tot na 1799. Hij overleed op 24 september 1824, een van de langstlevende leden van het Vrije Corps. Hij liet geen testament na.⁸⁷ Zijn erf verviel aan het Land, waarna het verpacht werd. In 1837 was het erf onbewoond.

Noten

1. Zie bijvoorbeeld Karwan Fatah-Black, *Eigendomsstrijd* (Amsterdam 2018).
2. <http://www.suriname-heritage-guide.com> : Philip Dikland, Dienst der Domeinen, kaarten en grondbrieven 1743-1826 (Paramaribo 2002), Register der grondbrieven, inv.nr.3 (1758-1764), fol.157, warrant 16 mei 1759 ; Nationaal Archief (NA), 1.05.03, Sociëteit van Suriname, inv.nr.49, scan 198, approbatie bij resolutie 1 augustus 1759.
3. Van 'la bonne face' de goede kant, met uitzicht over de Savanne. In 1837 droeg een erf hier de naam Ruimzigt.
4. Cornelia Constanze Regehr, *Plantagen, Sklaven, Schulden. Die Kolonie Suriname in der zweiten Hälfte des 18. Jahrhunderts im Spiegel von Briefen in die Alte Welt.* (master's thesis, Wien, 2018), p.10, 12, 128-129.
5. NA, Sociëteit van Suriname, inv.nr.412, notulen Commissarissen van Kleine Zaken; Sociëteit van Suriname, inv.nr.161, scan 64, notulen Gouverneur en Raden, 10 en 11 april 1769; Sociëteit van Suriname, inv.nr.339, scan 45, Nota 6 september 1769: van Roux 250 akkers f 3.000,- en 25 akkers voor pontewerf present gedaan en van Harder 120 akkers f 3.700,-.
6. <http://www.suriname-heritage-guide.com> : Philip Dikland, Dienst der Domeinen, kaarten en grondbrieven 1743-1826 (Paramaribo 2002), Beekhuizen 1770-01 Paramaribo archief 320.jpg, kaart 25 maart 1770 ; NA, Sociëteit van Suriname, inv. nr. 66, scan 199, resolutie 6 november 1776, p.368: warrant 2 januari 1776 en approbatie.
7. Een vrijkorps of vrijcorps behoort niet tot het geregelde leger en wordt onafhankelijk daarvan bekostigd. In dit geval door het Land i.p.v. de Sociëteit van Suriname. In de tweede helft van de 18de eeuw bestond er in veel Nederlandse steden een vrijkorps. In dit artikel wordt 'het Vrije Corps' als eigennaam gebruikt.
8. NA, 1.05.10.02, Hof van Politie, inv.nr.86, scan 187-192, bijlage notulen 7/9 juli 1772: Reglement. Pristatie is een waardebeoordeling voor de prijs die moet worden betaald.
9. Jean Jacques Vrij, 'Wapenvolk in een wingewest, de slavenkolonie Suriname, 1667-1799', in: *Geweld in de West. Een militaire geschiedenis van de Nederlandsche Atlantische wereld, 1600-1800* (Leiden 2013), p.45-74.
10. Zie Wim Hoogbergen, *'De bosnegers zijn gekomen!' Slavernij en rebellie in Suriname* (Amsterdam 1992) voor de krijgsverrichtingen van het Vrije Corps.
11. Oudste vermeldingen in: NA, 1.05.10.01, Gouvernementssecretarie, inv.nr.439, scan 561, folio 533, rekest 20 april 1799: het Corps Roode Mutsen ; mr. H.C. Focke, *Neger-Engelsch woordenboek* (Leiden 1855): Redi Moesoe.
12. NA, Hof van Politie, inv.nr.96, scan 320, notulen 18 februari 1777.
13. NA, Hof van Politie, inv.nr.90, scan 287, notulen 30 augustus 1774, scan 347-356, bijlage 6: rapport; *Handelingen van de Municipaliteit der stad Amsterdam*. Eerste deel (1795), Bijlagen, p.274dd.
14. NA, Hof van Politie, inv.nr.86, scan 931-936, notulen 11 november 1772.
15. NA, Hof van Politie, inv.nr.86, scan 193-201, bijlage notulen 7/9 juli 1772: Reglement, artikel 10.
16. NA, Sociëteit van Suriname, inv.nr.63, scan 115, notulen 2 juni 1773, p.200.
17. <http://www.suriname-heritage-guide.com>: Philip Dikland, Dienst der Domeinen, kaarten en grondbrieven 1743-1826 (Paramaribo 2002).
18. NA, kaartencollectie 4.VEL, inv.nr.1716, schets- >>

- kaart van F. Lieftinck dd 17 augustus 1772.
19. NA, Hof van Politie, inv.nr.86, scan 1186-1188, notulen 15 december 1772; HvP, inv.nr.88, scan 389-390, notulen 17 augustus 1773; HvP, inv. nr.88, scan 849, notulen 6 december 1773, scan 971-972, bijlage: memorie Lieftinck; HvP, inv. nr.88, scan 889-890, notulen 17 december 1773.
 20. NA, Hof van Politie, inv.nr.99, scan 17, notulen 27 augustus 1777; HvP, inv.nr.107, scan 693-703, bijlage notulen 20 december 1779: lijst met de toegewezen erven; HvP, inv.nr.110, scan 441-442, notulen 28 augustus 1780, scan 867-868, bijlage: memorie boekhouder.
 21. NA, Hof van Politie, inv.nr.110, scan 479-482, notulen 31 augustus 1780; HvP, inv.nr.113, scan 585-591, notulen 25 mei 1781; HvP, inv.nr.115, scan 16, notulen 1 september 1781.
 22. NA, Hof van Politie, inv.nr.110, scan 483-484, notulen 31 augustus 1780; HvP, inv.nr.224, scan 321, Notificatie no.342 dd 28 augustus 1780: gedrukte giftbrief.
 23. NA, Hof van Politie, inv.nr.106, scan 201, notulen 19 augustus 1779, scan 419-421, bijlage: projectkaart 21 juli 1779.
 24. <http://www.suriname-heritage-guide.com> : Philip Dikland, Dienst der Domeinen, kaarten en grond brieven 1743-1826 (Paramaribo 2002); voorbeeld giftbrief dd 15 oktober 1781: NA, Hof van Politie, inv.nr.987, scan 239-241, extract-resolutie 28 augustus 1780 voor Mango van Portorico.
 25. NA, Hof van Politie, inv.nr.179, scan 130-132, notulen defensie 23 augustus 1799; scan 143-145, notulen defensie 11 september 1799.
 26. NA, Hof van Politie, inv.nr.183, scan 439-441, notulen defensie 11 januari 1804; Hof van Politie, inv.nr.184, scan 32-35, notulen defensie 27 februari 1804.
 27. Silvia de Groot, 'Het Korps Zwarte Jagers in Suriname, Collaboratie en Opstand', in: Oso nrs. 7.2 (1988) en 8.1(1989) en 'Rebellie der Zwarte Jagers, de nasleep van de Boni-oorlogen 1788-1809', in: De Gids 133 (1970), nr. 9.
 28. NA, Hof van Politie, inv.nr.186, notulen defensie, 14 augustus 1805, 9 en 19 december 1805.
 29. De conducteurs bedoelden daarmee: iemand die door ziekelijkheid of gebrek, al of niet ingebeeld of voorgewend, niet goed kan werken.
 30. NA, Hof van Politie, inv.nr.179, scan 153-162, Generale Staat van 's Lands Vrije Corps, per 1 augustus 1799.
 31. NA, Hof van Politie, inv.nr.127, scan 64-65, notulen 22 februari 1786.
 32. NA, Hof van Politie, inv.nr.173, scan 231, notulen 27 februari 1793.
 33. NA, Hof van Politie, inv.nr.118, scan 172, notulen 12 augustus 1782, scan 246, bijlage A: memorie Friderici.
 34. NA, Hof van Politie, inv.nr.110, scan 441-443, notulen 28 augustus 1780, scan 867-868, bijlage: memorie boekhouder.
 35. NA, Hof van Politie, inv.nr.86, scan 889-890, notulen 30 september 1772; inv.nr.91, scan 129-136, notulen 13 februari 1775. Verder op basis van de kaarten van de uitgegeven erven.
 36. NA, Hof van Politie, inv.nr.95, scan 103, notulen 6 november 1776; Frank Dragtenstein, *Trouw aan de blanken. Quassie van Nieuw Timotibo, twist en strijd in de 18de eeuw in Suriname*. (Amsterdam: NiNsee/KIT Publishers, 2004).
 37. NA, Sociëteit van Suriname, inv.nr.178, scan 327 (1787) en inv.nr.179, scan 393 (1789): voor f585,-.
 38. Oudste vermelding in: Notarieel, testament van Manjo Portorico uit 1800.
 39. Bij allodiaal eigendom kon de bezitter van het erf een hypotheek opnemen en het erf overdragen, bij pacht was dat niet mogelijk.
 40. NA, Gouvernementssecretarie, inv.nr.635, scan 807, rekest 9 februari 1818.
 41. <http://www.suriname-heritage-guide.com>: Philip Dikland, Dienst der Domeinen, kaarten en grondbrieven 1743-1826 (Paramaribo 2002), inv. nr.010107, geen kaart.
 42. Henk Muntjewerff, <https://www.concordansparamaribo.info/huurwaarde>; A.J. van der Aa, *Aardrijkskundig woordenboek der Nederlanden*. (Gorinchem 1845); NA, 2.10.77, microfiches wijkregister 1846, transcriptie Philip Dikland.
 43. Philip Dikland, Planga habi jesi. De volkshuisvesting in Suriname, 1650-1950 (Paramaribo 2020), 47-50.
 44. Alice Boots en Rob Woortman, *Anton de Kom. Biografie* (Amsterdam/Antwerpen 2009).
 45. NA, Hof van Politie, inv.nr.581, scan 291, Hoofdgeld (Brouwn) opgave huisgezin 24 februari 1772.
 46. NA, Hof van Politie, inv.nr.128, scan 80-82, notulen 11 december 1786, scan 118, bijlage 2: rapport Friderici.

47. Huurwaarderegisters op Henk Muntjewerff, <https://www.concordansparamaribo.info/huurwaarde>.
48. NA, 1.05.11.14, Oud Notarieel Archief Suriname (Notarieel), inv.nr.55, scan 423, folio 417, testament 11 mei 1786.
49. Vrije Margaretha Maria van Enkhuijsen, begraven op EBG kerkhof 15 januari 1807. NA, 1.05.11.16, Doop-, Trouw- en Begraafboeken van Suriname (DTB), inv.nr.31, scan 265, folio 227, Grootboek kerkgerechtigheid; Maria van Enkhuijsen, doopnaam Margaretha, doop op 5 september 1784, overleden 15 januari 1807. NA, 1.05.11.16, DTB, inv.nr.22, scan 4, EBG.
50. NA, Notarieel, inv.nr.90, scan 138, akte 13, testament 4 februari 1807.
51. NA, Notarieel, inv.nr.805, scan 395-397, akte 44, testament 4 juli 1817.
52. Wijkregisters (NA, 1.05.11.09, Gemeentebestuur Paramaribo, en 1.05.08.01, Gouverneur Generaal West-Indische Bezittingen) en huurwaarderegisters.
53. De West-Indiër, 20 maart 1867: transport 15 maart 1867.
54. J.G. Stedman, *Reize naar Surinamen* (Amsterdam 1799), deel II, p.128.
55. NA, DTB, inv.nr.30, scan 190, folio 148, Grootboek kerkgerechtigheid.
56. *Surinaamsche Courant*, 10 april 1840.
57. NA, DTB, inv.nr.32, scan 173, folio 140, Grootboek kerkgerechtigheid.
58. Database overlijdensberichten (op www.surinaamsegenealogie.nl beschikbaar voor donateurs van de Stichting voor Surinaamse Genealogie).
59. NA, Notarieel, inv.nr.92, scan 121-128, akte 13, testament 17 februari 1809.
60. NA, Notarieel, inv.nr.858, 1827, akte 58: zus is op 11 november 1823 overleden.
61. Database overlijdensberichten.
62. Wijkregisters en huurwaarderegisters; *Surinaamsche Courant* 12 augustus 1865.
63. NA, Notarieel, inv.nr.52, scan 232, akte 54, testament 8 oktober 1784.
64. Wijkregisters en huurwaarderegisters; *Surinaamsche Courant*, 13 februari 1838.
65. NA, Notarieel, inv.nr.63, scan 249, akte 233, testament 21 mei 1790.
66. *Surinaamsche Courant*, 8 februari 1828.
67. Database overlijdensberichten.
68. NA, Notarieel, inv.nr.67, scan 324, akte 32, testament 14 juni 1792.
69. Wijkregisters en huurwaarderegisters.
70. NA, DTB, inv.nr.30, scan 198, folio 156, Grootboek kerkgerechtigheid.
71. NA, Notarieel, inv.nr.52, scan 246, akte 60, testament 14 oktober 1784.
72. *Surinaamsche Courant* 8 juli 1830.
73. Wijkregisters en huurwaarderegisters.
74. NA, Hof van Politie, inv.nr.539, scan 325-326, folio 37, rekest januari 1800: donatie intervivos.
75. NA, Hof van Politie, inv.nr.513, scan 195, rekest 17 augustus 1810.
76. *Surinaamsche Courant*, 8 januari 1833.
77. NA, Hof van Politie, inv.nr.534, scan 337, rekest 14 december 1815; inv.nr.163, scan 451, notulen 27 december 1815.
78. NA, Notarieel, inv.nr.87, scan 127, akte 10, testament 24 juli 1805.
79. Wijkregisters en huurwaarderegisters.
80. Database overlijdensberichten.
81. NA, DTB, inv.nr.33, scan 89, folio 81, Grootboek kerkgerechtigheid.
82. NA, Notarieel, inv.nr.78, scan 179, akte 22, testament 5 oktober 1800.
83. *Surinaamsche Courant*, 6 juli 1830.
84. NA, Notarieel, inv.nr.87, scan 159, akte 14, testament 1 augustus 1805.
85. *Surinaamsche Courant* 7 mei 1833.
86. NA, Notarieel, inv.nr.107, scan 308: minuut verloren gegaan bij de brand van 21 januari 1821.
87. NA, DTB, inv.nr.33, scan 398, folio 396, Grootboek kerkgerechtigheid.